

bilimname XXXVII, 2019/1, 1299-1307
Geliş Tarihi: 01.03.2019, Kabul Tarihi: 30.04.2019, Yayın Tarihi: 30.04.2019
doi: <http://dx.doi.org/10.28949/bilimname.559892>

KİTAP TANITIMI

BİR NESLE MENSUBİYETİN HİKÂYESİ: ANILAR ve DÜŞÜNCELER

Celal KIRCA

Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2018

Abdulvahap TAŞTAN^a

Bu kitapta hikâyesi anlatılan nesil, imam-hatip nesildir. Burada tasvir edilen şekliyle daha ziyade 1950'li yıllardan 2000'li yıllara uzanan bir zaman diliminde, zamanla kendine özgü bir prototip oluşturmuş bir kuşaktır bu. Fakat en anlaşılır yönüyle sosyolojik bir realitedir de. Bu bakımdan bu eser üzerinden yaptığım değerlendirmeler esas itibariyle sosyolojik bakış açısı üzerine kurulmuştur. Biri tarihi bağlamda, diğeri değişim sürecinde oluşmuş gerçekliğin bir fotoğrafı. Kitabın yazarı Prof. Dr. Celal Kırca, siyah beyaz bu fotoğrafı o kadar güzel ve sahici çekmiş ki hiç analiz yapılmasa bile kendini ifade edebiliyor ve bu haliyle eminim ki zamana da meydan okuyacak bir duruşa sahip. Fakat paylaşıldıkça acıların hafiflediği ve sevinçlerin çoğaldığı gibi fikirler de tartışıldıkça yeni fikirlere, bakış açlarına yol acar. Bu yazıda biraz da bu amaçlanmıştır.

İlk olarak Hocanın kendi imkânlarıyla, Kayseri'de faaliyet gösteren Kimlik Yayınevi tarafından az sayıda basımı yapılan bu kitap, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ali Köse'nin katkılarıyla Çamlıca Yayınevi tarafından yeniden basılmıştır. Böylece, daha geniş bir kitleye ulaşma imkânı sağlanmıştır.

Kitap üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yazar, "**Çocukluğum**" başlığı altında insanın 'altın çağı' olarak da nitelendirilen

^a Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, atastan@erciyes.edu.tr

çocukluk döneminin dünyasını ve o günlere ait anılarını, gözlemlerini, duygu ve düşüncelerini, bugünü anlamamıza da katkı sağlayacak bir tarzda anlatıyor. Yazar, çocukluk anıları olmadan kitabın eksik kalacağını vurgulamakla (s.17) o dönemin, sonraki gelişim evreleri üzerindeki etkisine haklı olarak dikkat çekmek istiyor. 29 Ekim 1945 yılında doğumuyla birlikte Giresun ili Espiye ilçesi Cibril köyünden başlayan yolculuk, ilkokulu bitirdikten sonra İstanbul'da devam ediyor. Sübyan Mektebi ve Âmin Alayı gibi, bugünkü kuşaklar için mitolojik bir dünya imgelemi oluşturan, belki de yazarın dünyasında hâlâ nostaljik tadı saklı bulunan bir dünya tasavvuru ve birincil ilişkilerle örülmüş bir çocukluk yaşantısı ve anıları...İlk planda ve ağırlıklı olarak Kuran'ın ve dini bilgilerin öğretildiği geleneksel bir kültür çevresi, bu dünya tasavvurunun merkezinde yer alıyor. Yazarın, Önsöz'de tanımını yaptığı bu nesli (burada bu kimliğe mensup olmayanlar da dâhil), onun ifadelerine başvurmadan anlamak mümkün gözükmemektedir:

İkinci Cihan Savaşı sırasında ve sonrasında doğmuş olup da bugün yaşı altmışın üzerinde olanlar, Türk toplumunun tarımdan sanayiye ve bilişim teknolojisine geçiş serüvenlerini yaşayan bir kuşağa mensup oldukları için geçmişle gelecek arsında köprü olma gibi bir misyona sahiptirler. Zira bu kuşak, yaşadığı süre içinde çarıkdan lastik ayakkabıya; kağından kamyonu, otomobile, uçağa ve hızlı trene; elle yazmaktan teksir makinesine, daktiloya ve bilgisayara; radyo ve televizyona ulaşan ve bunların hepsinin kullanıldığını gören bir kuşaktır (s.15).

Prof. Dr. Kırca, bu can alıcı tanımlamasıyla, sosyolojik muhayyile dediğimiz bir bakışla, biyografisini yazarken bunun içinde bulunduğu toplumsal yapı ve kültürden bağımsız olamayacağını ve toplumla (ve zamanın ruhuyla) olan ilişkisinin derinliklerini özlü bir şekilde dile getirmektedir. Köyde; kırsal kültürde geçen çocukluk anıları (burada kırsal kültüre vurgu, ileride "Zeytin" hikâyesinde görüleceği üzere, kentleşme sürecine atıf babındadır), Ömer Seyfeddin'in hikâyelerinden çocukluk hafızamıza kazınmış bulunan birçok sosyal gerçekliği, mahalle mektebi anıları örneğinde "Dayak Cennetten mi Çıkma?" başlıklı yazısı; yetiştiği Karadeniz bölgesinin çocuk ve ergen sosyalleşmesinde öne çıkan "Erkek Dediğin Silah Taşır" adlı analizi için çok değerli doküman olarak da görülebilir (bkz. s.24 vd.). Babası Mustafa Kırca'nın 1955 yılında eve getirdiği küçük bir radyo hem merak hem de ilgi odağı olarak oldukça dikkat çeker ve zamanla komşuları ajans ve türkü saatlerinde sık sık bir araya getiren bir ritüel etkisi oluşturur (s.28).

Kırca'nın çocukluk anıları içinde "Ey İbrahim'in Tanrısı, Çık Karşıma!" başlıklı yazısı oldukça ilgi çekicidir:

Espiye 1957'de ilçe olduktan sonra ilk ilçe müftüsü olarak Mustafa Çıkrık atanmıştı. Onun bir Cuma günü köyümüze geleceği haberi yayıldı. Kadınlar ve çocuklar da o gün camiye gelmişti. Çocukların arasında ben de vardım. Camimiz tahminen alt-üst dahil 150-160 metrekairelik bir alana sahipti. Cami tıklım tıklım dolmuştu. Mevsim sonbahardı ve bulutlu bir gündü. Bayanlar, caminin dışında müftüyü dinlemek için bekliyorlardı. Yapılacak konuşmayı onların dinlemesi için de caminin pencereleri açılmıştı... (s.31 vd.).

Müftü bey Cuma namazını kıldırır ve uzun bir hutbe okur. Hutbede Hz. İbrahim'in Nemrut ile olan mücadelesini anlatır. Hutbe bir saate yakın sürmesine rağmen halk onu can kulağı ile dinlemektedir... Kendisi de bir çocuk olarak bu anlatım tarzından o kadar etkilenmiş ki sadece anlatılanları değil o güne ait her şeyi ayrıntılarına varıncaya kadar hatırlamaktadır. Daha sonraları bu anlatılanların İsrailiyat türü hikayelerden oluştuğu bilgisine ve kanaatine varan Kırca, o günkü kullanılan üsluba, din diline ve içeriğine karşı eleştirel bir tavır sergiler (s. 31). Belli ölçülerde haklı olmakla birlikte, o yaşlardaki mitik-literal inanç evresini (7-11 yaş) kabule yatkın olan bilişsel yapı ve o günkü toplumsal ve kültürel kabul düzeyinin, hikâyesel-mitsel dindarlık boyutu olarak hikâyeler, drama ve mitik tecrübelerden oluşan inanç ve pratiklere daha yoğun bir ilgi duyacağını dini gelişim evreleri açısından dikkate almak da gerekir.

Aziz İstanbul

Yıl 1957. Yazar, Giresun'dan başlayan uzun ve zahmetli bir gemi yolculuğundan sonra İstanbul'a varır. İlk defa gördüğü İstanbul'un büyüğü güzelliğine hayran kalır. Sonra babasının yaşadığı, o zamanlar gecekondu bölgesi olan Gültepe'deki kiralık eve yerleşir. Burada İstanbul'u tanımaya, gelecekle ilgili planlar yapmaya başlar. Kırca'nın anılarında iki kişilik özelliğinin öne çıktığını görüyoruz: bilme ve öğrenme arzusu ve mücadelecilik tutumu. Bu, en yalın biçimde, İstanbul'un sokaklarında gezmenin bile insana kültür aşladığı, bir şeyler öğrettiği ifadesinde yankılanmaktadır. İşte bu yüzden Kırca, İstanbul'u sever. Coğrafi konumu ve tarihi eserlerine olan hayranlığının yanı sıra kitaplarda da İstanbul'u okumaya başlar; İstanbul, artık *Aziz İstanbul* olur (s.35). Babasının ilk isteği onu bir Kur'an Kursuna göndermek olmasına rağmen uygun bir kurs bulamamaları neticesinde belli bir süre pazarcılık yapar; su, limon vb. şeyler satar, ardından tornacı çıraklığı ve daha sonra fabrika işçiliği (s.36-40) günleri gelir.

Bütün bunların yanında Kırca için İstanbul'un en önemli, en değerli yönü, ona "Bir nesle mensubiyetin" kapısını açmış olmasıdır. Yolculuk devam ediyor.

"Bir nesle mensup olmak"

Bu bölüm üç adımdan oluşuyor. İlk adım: **İstanbul İmam-Hatip Okulu**. Sayın Kırca'nın İmam-Hatip Okuluna girişinde iki etki öne çıkıyor. Birincisi, ilkokulu bitirince Beşikdüzü İlk Öğretmen Okulu imtihanlarına girmesi, fakat çok istemesine rağmen sınavı kazanamamış olması. Öyle ki, teselli olarak annesinin "Allah bir kapıyı kapatırsa diğerini açar" sözüdür ve bu kapı, İstanbul İmam Hatip Okulunun kapısıdır. İkincisi, baba Mustafa Kırca'nın oğlunun bir hoca, bir vaiz olması yönündeki tutkusu ve kararlılığı. Bu nesle mensupların çoğu benzer etkilere ve seçeneklere maruz kalmıştır. Çünkü o dönem öğretmenlerin pek çoğu öğrencilerini bu okullara yönlendirme eğiliminde değildi.

Kırca, kısa sürede bu okulu benimser ve kabullenir:

İmam-Hatip Okuluna girişim, hiç şüphesiz hayatımda bir dönüm noktası oldu. O zamana kadar hayat mektebinin çeşitli dallarında çalışan bir çocuk işçi iken şimdi bambaşka bir hayata başlamıştım. İmam-Hatip Okuluna girmekle önce talebe olmanın, daha sonra da bir nesle mensup olmanın mutluluğunu yaşamıştım. Çünkü imam-hatipli olmanın ne demek olduğunu seneler geçtikçe daha iyi idrak edebilmiştim. Zira benim için imam-hatipli olmak, "çift kanatlı kuş (hem dini ilimleri hem de pozitif ilimleri öğrenen ve bilen biri)" olmak demektir. Bu duygu sırf talebe olmanın ötesinde bir başka duyguyu da ifade ediyordu. Bu duygu hem dini hem de pozitif bilimleri birlikte öğrenmenin sağladığı özgüvendi (s.48).

Prof. Kırca yedi yıllık öğreniminin temel dinamiklerini derslerine giren hocalar, sınıf arkadaşları ve kültürel etkinlikler ekseninde açıklar. Hem hocalarının hem de arkadaşlarının isimlerini, hayat hikâyelerini ayrıntılı bir şekilde yazar. Çünkü özellikle meslek dersleri hocaları sadece ders vermekle kalmıyor, onlara aynı zamanda bir "ruh" da veriyorlardı. Böylece yavaş yavaş imam-hatipli kimliği de şekilleniyordu. Burada verilmek istenen misyon şuydu: bu okullarda kazanılacak bilgi birikimiyle İslam'ı mümkün olduğu ölçüde temsil etmek, dini konularda toplumu bilgilendirmek, aydınlatmak ve öğreticilik görevinde bulunmak (s.50). Burada edinilen tutum ve davranışları sergiledikleri ve çoğu kez de pekiştirdikleri kamusal-kültürel çevre genellikle Milli Türk Talebe Birliği (MTTB) ve İlim Yayma Cemiyeti gibi kuruluşlardı (s. 114-117). Bunun yanında İstanbul, başta tiyatro olmak üzere çeşitli sanatsal ve kültürel etkinliklerin de merkeziydi. Yazar, arkadaşlarıyla

zaman zaman bu etkinliklere katılırdı. Bu ilgi, onun hayat görüşünde önemli derecede etkili oldu:

Bazı tiyatro eserlerini izledikten sonra kendi kendime “neden konusunu Kur’an’dan alan romanlar, hikâyeler, tiyatro eserleri yazılmıyor?” demiş fakat tatmin edici bir cevap da bulamamıştım. Ama şunu iyi anlamıştım ki insanlarımız roman, hikâye gibi sanat eserlerini okumadıkları için hayatı kavramakta güçlük çekmekte; kibri, gururu, saygıyı, cesareti, adaleti, ahmaklığı, ihaneti, israfı ve sevgiyi öğrenememekte ve bir öngörüye/ içgörüye sahip olamamaktadır. İslam’ın şehirli dini olabilmesi için Müslümanların bunları iyi öğrenmesi gerekmektedir. Bunları en iyi öğreten de edebi sanat eserleridir (s.122).

Bu ilk neslin tek derdi İslam’dı: İslam’ın doğru anlaşılması ve yaşanması. Çünkü gerek modern/seküler olarak bilinen kesiminin yargılayıcı bakışı, gerekse halkın çoğunluğunun popüler/geleneksel dini pratikleri ve bunun görünürde kişilikli davranış örüntülerine yansımaması, dinin uzlaştırıcı/bütünleştirici işlevini zayıflatıyor gibiydi. Bunun açılımını, kitaptaki alt başlıkların içeriğinde okumak mümkündür: “Allah katında sorumluluğunuz daha fazla”, “İslam nasıl tahkir edilir?”, “Bir özlemin göz yaşları”, “Dinden çıkan bir imamın arkasında namaz kılınır mı?”, “Kolay itibar nasıl kazanılır?”, “Hazır hatimlerimiz var” vb. (s.119-129).

Bir nesle mensup olma yolunda ikinci adım: **İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü**. 1967 yılında İmam-Hatip Okulunu bitiren Kırca yatılı olarak İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünde öğrenimine başlar. Burada da hocalar, arkadaşlar ve sosyal hayatla ilgili tecrübeler ve anılar belirleyici olmaktadır (s. 142-160). Sosyal ve kültürel etkileşim (yeniden) sosyalleşmenin belirleyici unsurlarından biridir. İstanbul’da yaşamının özellikle gençlik dönemlerinde bir tür dönüştürücü etkisi vardır. Kırca’nın “*Zeytin çekirdeğini ne yaptınız?*” yazısı (s.161), kentlileşme olgusuna güzel bir örnek olarak zikredilebilir. İmam- Hatip Okulu müdürü Gündüz Akbıyık’ın vefatının sene-i devriyesi nedeniyle Teşvikiye’deki evinde Kırca ve arkadaşları tarafından bir hatim indirilir. Yapılan hatim duasının ardından yemek faslına geçilir. Evde itina ile düzenlenmiş, beyaz örtülü bir yemek masası vardır. Bir tabakta siyah iri zeytinler dikkat çeker. Mesele bu zeytinler nasıl yenecek ve çekirdekleri nereye konacaktı? Davetlilerden biri çatalıyla zeytini alır, yer ve çekirdeğini tabağın yanına koyar. Kırca rahatlamıştır ve aynısını yapar. Bunu fark etmeyen diğer arkadaşları çekirdeği ya yutar ya da cebine koyar.

Kırca bu olayın yorumunu, bugün içinde bulunulan duruma atıfla, yine kendisi yapar:

Bu olay bizim neslin sosyolojik olarak nerelerden nereye evrildiğini göstermesi açısından büyük önem arz eder. Zira İmam-Hatip Okulunda çok az sayıda şehirli çocuk vardı. Çoğunluk Anadolu'dan gelmiş köylü çocuklardan ibaretti. Bu nedenle de leyli/yatılı idiler. Şehirli çocuklar ise nehari/gündüzlü olarak okurlardı. Onlardan bu ve benzeri konularda görgü artırıcı bilgiler elde edemedik. Yatılı bir yurtta ise sosyal hayatla ilgili görgü kurallarını öğrenmek mümkün değildi. Bu nedenle bizim en büyük eksikliğimiz bu tür görgü kurallarını yaşayarak öğrenemeyişimizdi (s.162).

Kitabın merkezi konusu aslında İmam-Hatip Okulu/Lisesi mezunlarıdır. İmam-Hatip Okulunu bitirenlerin bu süreçte almış oldukları eğitim ve kendilerine verilmiş/kazanılmış olan "ruh" bu neslin ortak/benzer dünya görüşü ve tasavvuruna yansımıştır. İmam-Hatip Okulunu bitiren öğrencilerin bir kısmı fark derslerin sınavlarına girerek lise diploması almış ve genellikle tıp ve hukuk olmak üzere bir yüksek öğretim kurumunda okumuş ve mezun olmuşlardır. Diğer kısmı ise İmam-Hatiplik veya benzer görevlerde bulunmuş, büyük bir kesim de Yüksek İslam Enstitüsü ya da İlahiyat Fakültesinde eğitim alarak alanda daha da derinleşme yolunu seçmişlerdir. Bunların da pek çoğu öğretmen, müftü, vaiz olarak görev yapmış, az bir kısmı da, özellikle Yüksek İslam Enstitülerinin İlahiyat Fakültelerine dönüştürülmesiyle akademik kariyer yolunu seçmiştir. Bu da muhtemelen bu neslin mensupları arasında mesleki ve kültürel açılardan bir statü farklılaşmasına yol açmıştır.

Kitabın üçüncü bölümünde "**İdeale Yolculuk**" başlığı altında meslek hayatına ait hatıralar, öğretmenlik ve idarecilik deneyimleri, diğer branşlardan öğretmen ve meslek gruplarıyla ilişkiler, akademik başarılar, yöneticilik deneyimleri ve dönemin güncel dini konularına ait gözlemler ve tartışmalar yer almaktadır. Bu yolculukta belli başlı duraklar şunlardır: Ordu Merkez Ortaokulu Din Dersi Öğretmenliği, Ordu İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenliği, Gököy İmam-Hatip Lisesi Müdürlüğü, Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü Tefsir Asistanlığı, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyeliği, Dekanlık ve Üniversite Genel Sekreter Vekilliği.

Fakat Kırca'ya göre:

İdeale yolculuk kolay bir iş değildi. Bu yolculuğun zorlu ve meşakkatli olduğunu/olacağını biliyordum. Talebelik yıllarımda edindiğim bilgi ve tecrübeler bu yolculuğun kolay olmayacağını gösteriyordu. Her şeyin bir zorluğu vardı. Öğretimin de elbette bir zorluğu olacaktı. Ancak din dersi hocalığının zorluğu, diğer zorluklara benzemiyordu. Bir kere o dönemde din dersleri zorunlu değil, seçmeli idi... Bu da

dersin konumu ve verilişi ile ilgili birtakım sorunlara yol açıyordu. Bu uygulama 1982 Anayasası ile sona ermiş oldu (s.203).

Kuşkusuz 'ideale yolculuk' sürecinde sadece din dersi hocalığı değil, hayatın hemen hemen bütün durakları zor ve çetrefilli idi. Kitabın ilerleyen sayfalarında yer alan birçok anı ve anekdotta bunları sezinlemek mümkün. Çalışma, sabır, yapıcı ve uzlaşmacı tutumlarla bunları aşmak mümkün olacaktı; eserde vurgulandığı şekliyle, oldu da. Kimlik büyük ölçüde tamamlanmıştı, şimdi sıra kişilikteydi, işin en zor tarafında.

Prof. Kırca "Nefis Seni Tanrı Edinmeyeceğim" başlıklı yazısında daha çok eril kültüre özgü bir tutumu, nefisle mücadele ve kişilik bağlamında bir özleştirme örneği olarak sunmaktadır. Bir Siret Haftası için verdiği konferansta sevgi üzerine konuşur. "Sevdiklerinize sevdiğinizi söyleyiniz" hadisini esas aldığı bu konuşmada Peygamberimizin, eşi Hz. Aişe'ye sevgisini edebi bir dille ifade etmesini örnek göstererek "Acaba evlendikten sonra eşimize 'seni seviyorum' diyebiliyor muyuz veya kaçımız diyoruz?" şeklinde bir sorgulama yoluna gider. Eşine ve çocuklarına sevgisini ifade etmek, o nesil için cesaret isteyen bir şeydi. Kırca, bu cesareti göstererek eşine sevgisini dile getirir (s. 354-356). Söz ile davranış tutarlılığı, nefisle mücadele, nefse üstün gelme ve kendini gerçekleştirme açılarından onun için bu, 'büyük cihad' değerinde bir şeydi (s.356).

Buna benzer bir çaba da Prof. Kırca'nın çevreci tutumu ve faaliyetlerinde yankılanmaktadır. Özellikle İlahiyat Fakültesi bahçesi ve çevresinin ağaçlandırılması ve yeşil bir çevreye büründürülmesinde o kadar emek harcadı ki, bahçedeki çınarlar adeta onun adıyla anılır oldu. Bu alandaki çalışmaları "Sen hoca mısın yoksa bahçıvan mı? başlıklı yazısında (s. 340-346) ayrıntılı olarak anlatılmaktadır.

Bu kısa tanıtım yazısını bitirmeden önce Sayın Kırca'nın amacını ve aynı zamanda arzusunu yine kendi ifadelerine atıfla okumanın önemini vurgulamak istedim:

İlkesel olarak anılarımı yazarken yargılayıcı bir üslup kullanmamaya, mümkün olduğu ölçüde objektif, makul ve olumlu değerlendirmelerde bulunmaya gayret ettim; duygu ve düşüncelerimi böyle ifade etmeyi daha doğru bir tavır olarak gördüm. Önce savcı olup suçlamayı, sonra da hakim olup yargılamayı hiçbir zaman doğru bulmadığım için anılarımı yazarken de buna özen gösterdim. Anılarımı konulara ayırmayı ve konu içi kronolojiye dikkat ederek yazmayı ve bu anılar üzerinden duygu ve düşüncelerimi açıklamayı uygun buldum. Böylece hem bizi yetiştiren hocalarımıza olan vefa borcumu ödemeyi hem de ileride yazılmasını

umduğum ve beklediğim Bir Neslin Sosyolojisine malzeme sunmayı amaçladım (s. 19).

Elbette yazarın bu arzusu çok önemlidir ve bu tür biyografi tarzı eserler sosyal bilimsel incelemeler için önemli dokümanlardır. Buna bağlı olarak gerek imam-hatip okulları ve ilahiyat fakülteleri üzerine doğrudan yapılmış çalışmalar, gerekse etkileşim ve değişim süreçlerinde din ve dindarlık üzerine din bilimleri açısından yapılmış incelemeler azımsanmayacak bir literatüre sahiptir. Bu da bize, böylesine önemli fakat aynı zamanda karmaşık konulara farklı bir bakış açısı da sunmaktadır. Bu vesileyle, Kırcı'nın bu önemli eserinden hareketle burada söz konusu edilen neslin ve bu nesle mensubiyetin yapısını ve dinamiklerini, bir arka plan ve değişim açılarından, kısaca belirlemekte yarar vardır.

- İlk olarak, bu nesle mensubiyetin arka planında motive edici ve yönlendirici faktör olarak ebeveyn dindarlığı, özellikle de babanın, çocuklarından en az birinin dini bir tahsil görmesi yönündeki arzusu ve gayreti gelmektedir.
- İkincisi, İmam-Hatip Okulu öğrencilerinin babaları ağırlıklı olarak kırsal kesimde çiftçi, işçi, şehirde küçük esnaf veya memurdu. Dolayısıyla, çoğunluk itibarıyla alt orta sınıfa ait yaşam tarzı içindedir. Bu yüzden de çocuklarının önemli görev ve mesleklerde yükselmesini istiyorlardı. Bu bir şekilde çocuklarına da yansıtılıyordu.
- İmam-Hatip Okullarının açıldığı ve eğitime başladığı yıllar Türkiye'de çok partili sisteme geçilmiş, sanayileşme başlamış ve iç göçler yoluyla sosyal hareketlilik hızlanmıştı. Bu arada, din eğitiminin belli bir süre kesintiye uğramış olması ve oluşan boşluğu bir şekilde dolduran/dolduracak olan halk İslam'ının da "hurafe" olarak görülmesi yeni bir "kimlik" ihtiyacını doğurmuştur. Hem pozitif ve sosyal bilimlerin hem de dini ilimlerin okutulduğu bu okullara, bir yönüyle bu ihtiyaca karşılık gelecek bir misyon da yüklenmiştir.
- Bu misyon, İmam-Hatip Okulu öğrencilerine, dini daha içten yaşamanın ve yaşatmanın gerekliliği üzerine normatif değerler ve idealler de yüklemiş ve bu yolla adanmışlık duygusunu canlı tutmuştur.
- İmam- Hatip eğitim sonrası başka alanlarda yüksek öğrenim görmek, farklı mesleklere intisap etmek veya ilahiyat eğitimi ya da akademik kariyer yoluyla görev ve mesleklerde yükselmek, önemli derecede

soysal ve kültürel farklılaşmaya neden olmuştur. Bu süreçte kazanıldığı varsayılan objektif ve eleştirel bakış açılarının önceki adanmışlık duygusunu büyük ölçüde bir nesle aidiyet kimliğine dönüştürdüğü söylenebilir.

Bu kısa değerlendirmeden sonra belirtmek gerekir ki, Prof. Dr. Ali Köse'nin "Takriz" yazısında da vurguladığı üzere (s. 13), *Bir Nesle Mensubiyetin Hikâyesi* adlı bu kitap, okudukça "bu kitabı okumam lazım" dedirten bir kitap... Kitabı okuyan herkese "Seni sevdim Celal Hoca" dedirtecek bir adam...

